

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษาในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และได้ทำการศึกษาจากบทความ เอกสาร โดยได้ทบทวนวรรณกรรม ผลงานวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทาง และกรอบในการศึกษา ดังนี้

- 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) แนวคิดเรื่องหนี้สิน
- 3) แนวคิดการบริหารจัดการหนี้สิน
- 4) วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5) กรอบแนวความคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยให้ดำรงชีวิตโดยยึดพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศและให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรินำความคิดเรื่อง “ทฤษฎีใหม่” ออกเผยแพร่ “ทฤษฎีใหม่” คือรูปแบบหนึ่งของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในความหมาย “ความพอมีพอกิน” เป็นทฤษฎีที่เกิดจากประสบการณ์ของพระองค์ภายใต้ทรงลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ก่อนจะมีพระบรมราโชวาทในปี 2517 ในปี 2538 ทรงย้ำอีกครั้งหนึ่งโดยเปรียบเทียบให้เห็นว่าทฤษฎีใหม่ประยุกต์เข้ากับสภาพน้ำท่วมและฝนแล้งของประเทศไทยได้ จนกระทั่งปี 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจพระองค์ได้ทรงขยายความให้เป็นรูปธรรมในการไม่ประมาทตนเองของความโลภ ความเห็นแก่ได้ โดยไม่คำนึงถึงผลได้ผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่นอย่างละเอียด จึงมีพระราชดำรัสที่มีการกล่าวอ้างอยู่เสมอว่า...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญสำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้

ให้มีพอเพียงกับตนเอง...ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของ
ตนเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความ
พอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่นี้ไม่ไกล
เท่าไรไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...

“...ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด แม้แต่
ครั้งหนึ่งก็ไม่ต้องอาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถอยู่ได้” ...

2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency economy)

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้ประมวล และกลั่นกรองจากพระราชดำรัส
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้ง
พระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่
29 พฤศจิกายน 2552 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป ไว้ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติ
ตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา
และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ
โลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่
จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง
ภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ใน
การนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง
เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุก
ระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย
ความอดทนความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก
ภายนอกได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 10)

คณะทำงานกลุ่มงานพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง (2546) ได้ใช้วิธีการจำแนกวิเคราะห์ความหมาย (Parsing) เพื่อทำความเข้าใจ ความเชื่อมโยง
แต่ละข้อความและประโยคที่อธิบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถจำแนกข้อความออกได้
เป็น 5 ส่วน คือ กรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไข แนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ
การจำแนกวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่
สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่
ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของ

สังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยมีแนวคิดทางสายกลาง เป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543) เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่าหมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

1) ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดี (Dynamic Optimum) ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ในมิติต่างๆ เช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจเช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง

2) ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณ ในมิติต่างๆ นั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ (Expected Results) อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร (Self-immunity) เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร การกระทำที่จะสามารถเรียกได้ว่า พอเพียง (Systematic and Dynamic Optimum) นั้น จึงไม่ใช่แค่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ

เงื่อนไขการตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม กล่าวคือเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน

ความรอบรู้ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในการนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย ด้านจิตใจที่ตระหนักในคุณธรรมและความซื่อสัตย์ สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาและในระดับปฏิบัติรอบคอบในการดำเนินชีวิต

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2550)

2.1.2 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบน ทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง การจะทำอะไร มีความพอดี พอเหมาะ พอควร ต่อความจำเป็น เหมาะสมกับฐานะของตนเอง สภาวะสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น หรือไม่ การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการก็ต้องให้พอประมาณ ไม่มากเกินไป และก็ต้องไม่น้อยเกินไปจนขาดแคลน ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการจะตัดสินใจว่าอยู่ในระดับพอประมาณนี้ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ในการวางแผน และตัดสินใจ และต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมด้วย เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อนและไม่ทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล ครบวงจร บนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาว ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและส่วนรวม อย่างรอบคอบ การคิดพิจารณาแยกแยะ ให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุ ปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อย และก็เช่นเดียวกัน การที่จะวางแผนดำเนินการ หรือจะทำอะไรอย่างสมเหตุสมผลได้นั้น ต้องอาศัยความรู้ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในการคิด พิจารณา ตัดสินใจ โดยใช้สติ ปัญญา อย่างเฉลียวฉลาด ในทางที่ถูกที่ควร

การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถ

ปรับตัวและรับมือได้อย่างทันท่วงที กล่าวโดยย่อ คือ การที่จะทำอะไรอย่างไม่เสียนเงินไป ไม่ประมาท คิดถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แล้วเตรียมตนเอง เตรียมวิธีการทำงาน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อการทำงานสามารถดำเนินไปได้ โดยไม่ขลุกขลักต้องหยุดชะงักกลางคัน และนำมาซึ่งผลประโยชน์ในระยะยาว และความสุขที่ยั่งยืน

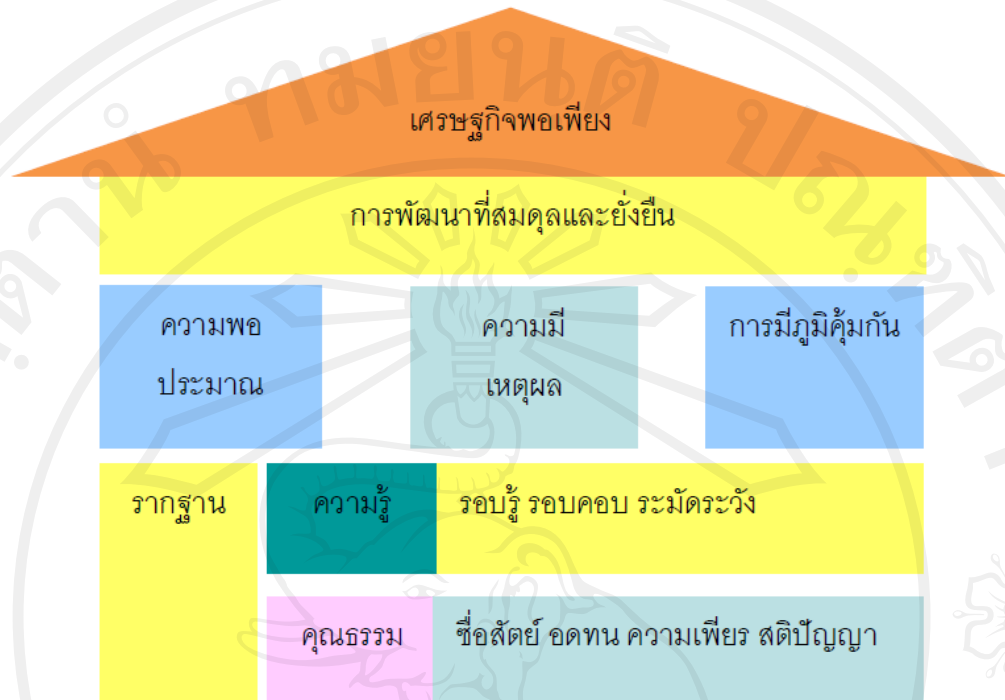
4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยการศึกษาหาความรู้ให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วยด้านจิตใจ คือการตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำคือ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

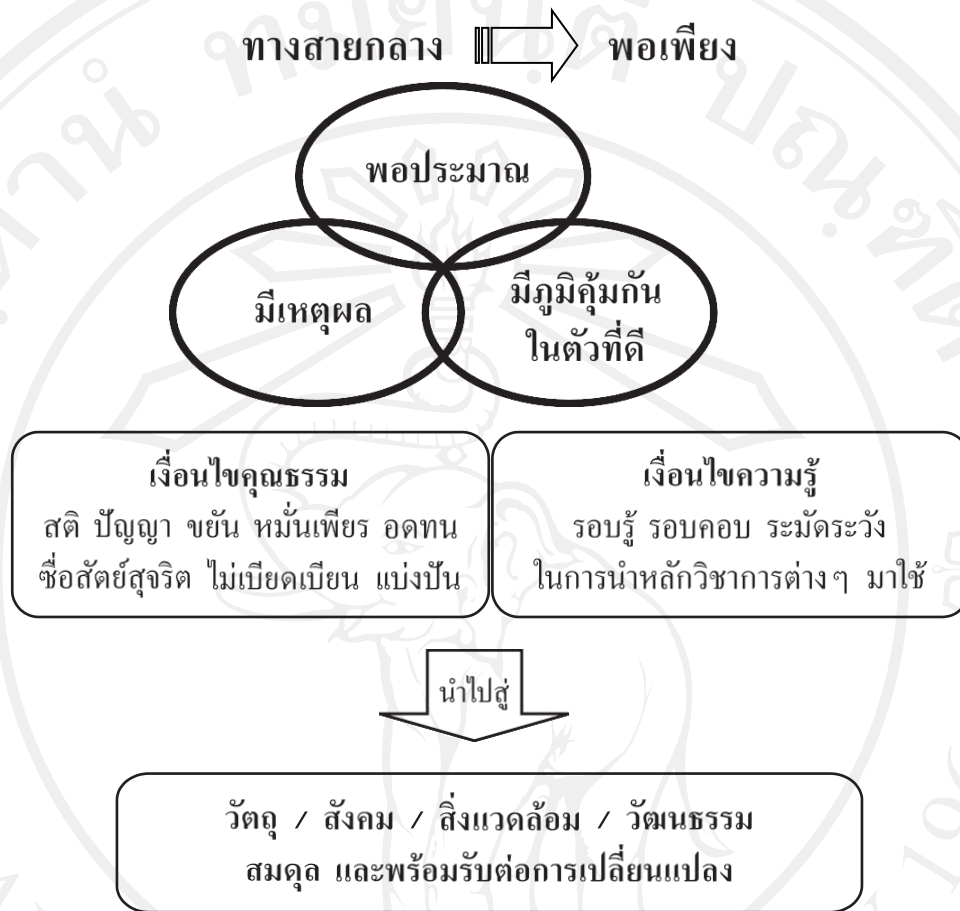
5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุปคือ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเอง และสภาวะแวดล้อมเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยความมีเหตุมีผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 12-13)

รูป 2.1 กรอบแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: เอ็นนู ซื่อสุวรรณ

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รูป 2.2 สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, 2552

2.1.3 หลักการโดยรวมของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) การพึ่งตนเองเป็นหลัก
- 2) การพัฒนาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร สมเหตุสมผล
- 3) การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น บนพื้นฐานของความสมดุล
- 4) ความครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และ

เศรษฐกิจ

หลักของความพอประมาณ (พอดี) 5 ประการ

- 1) พอดีด้านจิตใจ (เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์

ส่วนรวม)

2) พอดีด้านสังคม (ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว และชุมชน)

3) พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (รู้จักใช้อย่างฉลาด รอบคอบเกิดความยั่งยืนสูงสุด)

4) พอดีด้านเทคโนโลยี (รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องต่อความต้องการเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม เกิดประโยชน์ต่อสังคม และพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน)

5) พอดีด้านเศรษฐกิจ (เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน)

หลักของความมีเหตุผล

1) ยึดความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ

2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้านความถูกต้อง สุจริต แม้มักอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ

3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4) ไม่หยุดนิ่งที่หนทางในชีวิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก

5) ปฏิบัติตนในทางที่ดี ลด เลิก สิ่งชั่วกิเลส ให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นหนทางทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนความดี ให้พยายามสมบูรณ์

หลักของการมีภูมิคุ้มกัน

1) มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง

2) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน

2.1.4 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2550 (2550: 77-82) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศใน 6 ประการ ดังนี้

1) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

2) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ

3) เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน

4) หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ

5) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบ โดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาค และยั่งยืน

6) ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยม และความคิดของคน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

นอกจากนี้ คณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ได้ระบุถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคนด้านการพัฒนาเพิ่มอีก 4 ประการ ดังนี้

1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้นุชนุชมีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งตนเอง ได้ และมีความสุขตามอัตภาพ

2) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้นุชนุชอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนเสรีภาพในสังคม ได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตา และจิตสาธารณะ

3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้นุชนุชอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่า และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้นุชนุชอยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม และเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล/สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 12)

2.1.5 แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักพอเพียงเป็นหลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลาง ที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง เป็นวิธีการที่เน้นการรักษาความสมดุลในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ บนพื้นฐานของความเป็นจริง ความถูกต้องอย่างเป็นเหตุเป็นผล และไม่ประมาท ไม่เลื่อง เป็นหลักการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยซึ่งมีพื้นฐานตั้งอยู่บนหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา อันเป็นคำสอนที่เป็นสากล ทนสมัย ตลอดเวลา เพราะเป็นคำสอนที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในปัจจุบันกับการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหลักคิดและแนวทางในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างพอเพียง คือ เจริญก้าวหน้าไปอย่างสมดุล และมีความสุขตามอัตภาพ และพร้อมที่จะร่วมรับผิดชอบภารกิจอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คนที่พัฒนาตนเองจนสามารถดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงจึงหมายถึง เป็นคนที่ทั้งดีและเก่ง คือมีคุณธรรมกำกับความรู้ สามารถคิดพิจารณา แยกแยะ ถูกผิด ควรไม่ควรในการใช้ความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ ไปในทางที่ถูกต้องกับหลักวิชา สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและ

ส่วนรวม นอกจากนี้แล้ว ยังต้องมีความเพียร อุทิศหา ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้าน การศึกษาหาความรู้ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการทบทวนข้อผิดพลาด/แก้ไขข้อบกพร่อง ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

คนที่สามารถใช้ชีวิตให้ก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน หมายถึง คนที่สามารถ บริหารจัดการชีวิตในด้านต่างๆ ได้อย่างสมดุล ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (บริหารรายรับ รายจ่ายการออมต่างๆ) ด้านสังคม (ครอบครัวอบอุ่น ช่วยเหลือแบ่งปันให้แก่สังคม รู้รักสามัคคี เป็น ต้น) ด้านสิ่งแวดล้อม (รักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ดูแลที่อยู่อาศัย/ชุมชน ให้สะอาด เป็นระเบียบ เป็นต้น) และ ด้านวัฒนธรรม (มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมไทย ภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็น ไทย เช่น ศิลปหัตถกรรม ที่วิจิตร ประณีต ละเอียด การมีน้ำใจ มีสัมมาคารวะ เป็นต้น)

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำได้หลายด้าน และหลายรูปแบบ ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึง วัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับชาติ ไม่มีสูตร สำเร็จ แต่แต่ละคนจะต้องพิจารณาปรับใช้ ตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสภาวะที่ตน เผชิญอยู่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้เรา “ลุ่มลึก” ว่า มีทางเลือกอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้ ชีวิต มีความก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับความสมดุลความยั่งยืนและความมั่นคง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 12)

2.2 แนวคิดเรื่องหนี้สิน

1) ความหมายของหนี้สิน

หนี้สิน (Liabilities) หมายถึง ภาระผูกพันตามกฎหมายของกิจการที่มีต่อบุคคลอื่นอาจเกิด จากการประกอบธุรกิจทางการค้า การกู้ยืมเงินหรือการใช้บริการเป็นเงินเชื่อ ตั้งแต่ในอดีตหรือใน ปัจจุบัน และกิจการนั้นๆ จะต้องชำระหนี้คืนให้หมดไปในอนาคตด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่นหรือการ ให้บริการภายในเวลาที่ตกลงกัน

2) ลักษณะของหนี้สิน

ลักษณะที่สำคัญของหนี้สินมีดังนี้

(1) เป็นภาระผูกพันในปัจจุบันที่เกิดจากเหตุการณ์ในอดีตของกิจการเนื่องจากการ ประกอบธุรกิจทางการค้า เช่น การซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ การใช้บริการเป็นเงินเชื่อ การกู้ยืมเงินจาก สถาบันการเงิน

(2) เป็นหน้าที่ และความรับผิดชอบที่เจ้าของกิจการต้องชดใช้ด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่น หรือ บริการตามที่ได้ตกลงกันไว้

(3) สามารถกำหนดมูลค่าของหนี้สินและวันที่ครบกำหนดชำระหนี้ได้

(4) สามารถระบุผู้รับเงินได้

3) ประเภทของหนี้สิน

หนี้สินมีระยะเวลาในการชำระหนี้ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงดังนั้นเราจึงใช้ความแตกต่างของระยะเวลาในการชำระหนี้มาจำแนกประเภทของหนี้สิน ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

(1) หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities) หมายถึง หนี้สินของกิจการที่มีระยะเวลาครบกำหนดในการชำระคืนภายใน 12 เดือนนับจากวันที่ในงบดุล อาจชำระด้วยเงินสด สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น การให้บริการในรูปแบบต่างๆ หรือการก่อหนี้สินระยะสั้นอื่นขึ้นมาแทน หนี้สินหมุนเวียนยังมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภทดังนี้

(1.1) หนี้สินหมุนเวียนที่กำหนดมูลค่าแน่นอน (Determinable Current Liabilities)

(1.2) หนี้สินหมุนเวียนโดยประมาณ (Estimated Current Liabilities)

(1.3) หนี้สินหมุนเวียนที่อาจจะเกิดขึ้น (Contingent Current Liabilities)

(2) หนี้สินระยะยาว (Long-term Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่มีระยะเวลาในการชำระหนี้คืนเกินกว่า 1 ปี หรือเกินกว่ารอบระยะเวลาดำเนินงานตามปกติของกิจการ (รอบระยะเวลาดำเนินการปกติเท่ากับ 12 เดือน) เช่น หนี้กู้ยืมเงินระยะยาว หนี้จำนอง เป็นต้น

สุวรรณ วลัยเสถียร (2556) กล่าวไว้ในบทความ Debtless – หนี้ไม่มี ตอนหนี้ที่มาจากโทรศัพท์ ไว้ว่า หนี้มีหลายประเภท กำหนดการผ่อนชำระมากน้อย หรือสั้นยาว รวมทั้งอัตราดอกเบี้ย โดยอาจแบ่งเป็น ดังนี้

(2.1) หนี้ซึ่งนับว่าเงินผ่อนยาวและดอกเบี้ยต่ำ คือ การกู้เงินซื้อที่อยู่อาศัย สามารถผ่อนชำระได้ถึง 30 ปี และถ้าเป็นเงินกู้ระยะ 20 ปี ดอกเบี้ยประมาณ 7% ค่าผ่อนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเดือนหนึ่งก็ตกประมาณ 7,000 บาท ต่อเงินต้น 1 ล้านบาท หนี้ประเภทนี้ไม่ค่อยห่วง เพราะมีบ้าน คอนโด หรือที่อยู่อาศัยเป็นหลักประกันอันมั่นคงแข็งแรง ดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนยาวมาก นอกจากนี้บ้านที่คุณซื้อไว้คุณยังได้อยู่อาศัยฟรีโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่าอีกด้วย

(2.2) หนี้ทั่วไปซึ่งเรียกว่า เป็นหนี้เงินกู้ยืมเพื่อใช้ส่วนตัว (Personal Loan) หรือหนี้ทางธุรกิจ (Commercial Loan) หนี้ประเภทนี้หากกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ดอกเบี้ยจะไม่สูงมาก อยู่ที่ประมาณ 7-10% แล้วแต่ความใกล้ชิดกับสถาบันการเงินผู้ให้กู้และหลักประกัน ถ้ากู้ยืมตามความจำเป็น และมีวินัยในการผ่อนชำระไม่น่าเป็นห่วงเช่นเดียวกัน แต่ต้องตั้งใจว่าเมื่ออายุ 40-45 ปี หนี้จำพวกนี้จะต้องหมดไป ไม่ใช่กู้ซู้ซุกซาก กู้ของใหม่ใช้ของเก่า อยู่จนใกล้จะเกษียณอายุ 60 ก็ยังเป็นหนี้เป็นสินก้อนโต เพราะเวลาเข้าสู่วัยกลางคนอายุตั้งแต่ 40-45 ปีขึ้นไป ควรจะมีเงินออมแล้ว หากยังเป็นหนี้ก็จะต้องทำให้ออมเงินยากและเป็นการบั่นทอนความสามารถในการเก็บสะสมเงินไว้ใช้ยามเกษียณสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งใช้เป็นค่าใช้จ่ายของลูกๆ ในการศึกษาเล่าเรียน

(2.3) หนี้ที่น่าเป็นห่วงมีอยู่ 3 ประเภท

(2.3.1) หนี้บัตรเครดิตซึ่งผู้ออกบัตรเรียกเก็บดอกเบี้ยถึงปีละ 20% และถ้าจ่าย แต่เพียงขั้นต่ำหรือผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ยตามกำหนด จะมีการคิดเพิ่ม บัตรเครดิตบางรายซึ่งออก โดยบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินเรียกเก็บดอกเบี้ยและค่าปรับรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้รวมแล้วปีหนึ่งเกือบ 50%

(2.3.2) หนี้การพนัน เป็นอบายมุขที่ทำให้ตกนรกทั้งเป็นได้ หากจะมีชีวิต มั่นคง การเงินคล่องตัว ห้ามเล่นการพนันอย่างเด็ดขาด

(2.3.4) หนี้บัตรเครดิต หนี้ที่น่าเป็นที่สุด เพราะต้องเสียดอกเบี้ยเดือนหนึ่ง ประมาณ 5-20% คิดแล้วไม่กี่เดือนก็จะท่วมเงินต้น ดังนั้น จงหลีกเลี่ยงหนี้สินประเภทนี้อย่างเด็ดขาด เพราะจำนวนหนี้พอกพูนขึ้นเร็ว หากไม่ชำระ ตัวเองและครอบครัวอาจจะเดือดร้อน

4) แนวคิดในการก่อหนี้ของครัวเรือน

Franco Modigliani (1996) (อ้างใน กิตติ ลิ้มสกุล, 2551) ได้กล่าวถึงสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ได้อธิบายว่าในช่วงวัยหนุ่มสาวหรือวัยเริ่มทำงาน ครัวเรือนจะมีรายได้ รวมถึงสินทรัพย์สะสมอยู่ในระดับต่ำ โดยครัวเรือนคาดว่าในอนาคตรายได้จะปรับตัวสูงขึ้น ดังนั้น ครัวเรือนจะมีความประสงค์ในการก่อหนี้เพื่อรักษาระดับการบริโภค และอุปโภค โดยการก่อหนี้ ภายหลังเมื่อครัวเรือนอายุมากขึ้น และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ทำให้ครัวเรือนสามารถชำระหนี้สิน รวมทั้งสะสมรายได้ส่วนเกินในรูปแบบของเงินออมได้ ทฤษฎีดังกล่าวจึงอธิบายได้ว่า ระดับหนี้สิน จะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุของสมาชิกในครัวเรือนด้วย โดยระดับหนี้จะเพิ่มขึ้นจนถึงช่วงอายุหนึ่ง เนื่องจากรายจ่ายยังต่ำกว่าการบริโภค และหนี้สินเริ่มลดระดับลงมาเมื่อรายได้สูงขึ้นตามอายุ จน ครัวเรือนสามารถมีเงินออมได้ ท้ายที่สุดหลังเกษียณอายุรายได้จะลดลงอีกครั้ง ทำให้ระดับเงินออม ของครัวเรือนปรับการบริโภคตามรายได้ปัจจุบันมากขึ้น ทำให้ระดับหนี้รวมถึงเงินออมไม่ผันผวน เท่าทฤษฎีของ Friedman

อย่างไรก็ตาม การก่อหนี้ของครัวเรือนจะไม่จำเป็นต้องเป็นปัญหาเสมอไป เนื่องจากเป็น การชี้ให้เห็นถึงความจำเป็น และภาวะในบางช่วงที่ครัวเรือนจำเป็นต้องรักษาระดับการใช้จ่ายของ ครัวเรือน เช่น ในช่วงเปิดเทอม ครัวเรือนจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาสูงกว่าปกติ และเปราะบางมาก ขึ้นต่อปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เช่น สภาพการจ้างงานในอนาคต การไม่มีงานทำ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้น และราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ทำให้มีผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อฐานะทางการเงินของครัวเรือน เสถียรภาพ ของระบบสถาบันการเงิน เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ธัญฐพงศ์ สิริภากร (2550: 31) ได้กล่าวถึงสาเหตุแห่งหนี้ไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนเกิด หนี้สินนั้น จำแนกได้ 3 สาเหตุใหญ่ๆ คือ (1) สาเหตุที่เกิดจากการใช้จ่ายไม่ถูกต้องของครัวเรือน ซึ่ง เป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นตัวก่อหนี้ (2) สาเหตุที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาล เป็นสาเหตุที่เป็นตัวเร่งให้ ครัวเรือนสร้างหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นโยบายรัฐบาลที่ดูราวกับว่าเป็นนโยบายที่ปรารถนาดี

คือการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรม การเกษตรใหม่แบบครบวงจร โดยส่งเสริมให้เอกชนและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเพื่อการผลิต ทำให้เกษตรกรต้องลงทุนเพิ่มเติมในหลายๆ ด้าน เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อาหารสัตว์ และพันธุ์พืชต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีราคาแพง และเกษตรกรต้องพึ่งพิงภายนอกมากยิ่งขึ้น เมื่อเกษตรกรผลิตสินค้าได้แล้ว ยังต้องเสี่ยงกับกลไกการตลาดที่ถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง หรือเอกชน ราคาผลผลิตจะไม่มั่นคงตลอดเวลา ภาวะที่ต้องประสบปัญหาการขาดทุนจึงเกิดได้ทุกขณะ และสาเหตุที่ (3) เป็นสาเหตุที่เกิดจากความจำเป็นเฉพาะหน้าที่อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ ความแปรปรวนของฤดูกาลที่มีผลต่อการเพาะปลูก การเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งจะต้องใช้เงินในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก ความรับผิดชอบต่อบุตรหลานในการศึกษา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการถูกหลอกลวงให้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อไปทำงานต่างประเทศ ฯลฯ ล้วนเป็นสาเหตุที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งสิ้น

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการหนี้สิน

1) ความหมายการบริหารจัดการ

Wehrlich และ Koontz: 1993 (อ้างใน ธนัญพงศ์ สิริภากร, 2550: 35) ให้ความหมายของการบริหารจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสั่งการและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การบริหารจัดการเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารทุกคนต้องทำให้ได้ตามเป้าหมายอย่างชาญฉลาด ดังนั้น การบริหารจัดการจึงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และสร้างความก้าวหน้าแก่ธุรกิจให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด นอกจากนี้ยังมีคำว่า Administration หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งงาน การอำนวยการ การสนับสนุน และการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติตาม สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (มัลลิกา ต้นสอน, 2544) สรุปความหมายของการจัดการไว้ว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ในการสั่งการและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ดำเนินกิจการได้ตามขั้นตอนและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2) กระบวนการทางการบริหารจัดการ

มัลลิกา ต้นสอน (2544) ได้สรุปกระบวนการทางการบริหารจัดการ 5 ประการ ดังนี้

(1) การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้ และหนทางที่จะทำให้ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

(2) การจัดองค์กร (Organizing) คือการให้ความสำคัญกับโครงสร้างองค์กร บทบาทอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากร สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานอย่างดี

(3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) คือ การจัดคนให้เหมาะสมกับงาน ทั้งในด้านคุณภาพ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ และด้านปริมาณแรงงาน (Man Power) รวมทั้งรักษาและพัฒนาแรงงานที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์กร

(4) การสั่งการ (Directing) คือ การสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานของตนเป็นอย่างดี ทั้งนี้ โดยอาศัยทักษะการติดต่อสื่อสาร ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

(5) การควบคุม (Controlling) คือ การกำหนดเกณฑ์ และมาตรฐาน ขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไขให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือปรับปรุงแผนและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมจริง

3) การบริหารจัดการหนี้สิน

จากความหมายของการบริหารจัดการ และความหมายของหนี้สิน อาจสรุปได้ว่า การบริหารจัดการหนี้สิน หมายถึง การวางแผนการชำระคืนเงินกู้ยืมหรือภาระแห่งการชำระคืนเงินกู้ยืม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการหนี้สินของข้าราชการครู จึงเป็นกระบวนการที่ข้าราชการครูจัดการหนี้สินในการชำระคืนเงินกู้ยืมอย่างมีแบบแผน

2.4 ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากบทความ เอกสาร โดยได้ทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ด้านภาวะหนี้สินของข้าราชการครู จากผลการศึกษาของ ตำรวม จงเจริญ (2546: 18) พบว่าข้าราชการครูที่มีหนี้สินในปี 2544 ทั่วประเทศถือครองหนี้อยู่ประมาณ 200,000 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยข้าราชการครูแต่ละคนจะมีหนี้คนละประมาณ 500,000 บาท โดยที่ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท และอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จะถือครองหนี้สูงสุด สำหรับแหล่งเงินกู้ยืมที่นิยมที่สุด ออมทรัพย์ครูเป็นแหล่งกู้ที่ข้าราชการครูนิยมสูงสุด รองลงมาได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) เป็นข้าราชการครูที่มีหนี้สูงสุด รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูจากกรมสามัญศึกษา ซึ่งในเวลาต่อมาพบบทความของ ชินวรรณ บุญเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ขณะนี้ครูเป็นหนี้จากแหล่งต่างๆ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 300,000 คน มูลค่าหนี้ประมาณ 700,000 ล้านบาท โครงการเงินกู้พัฒนาชีวิตครู 50,000 คน วงเงิน 90,000 ล้านบาท และหนี้จากโครงการเงินกู้ ช.พ.ค. 105,000 คน วงเงิน

200,000 ล้านบาท และในกรณีครูผู้ที่ยังอยู่ในระบบราชการมีปัญหานี้สินในภาวะวิกฤติ ซึ่งคาดว่าน่าจะมีประมาณ 20,000 คน จึงให้สำนักงาน ก.ค.ศ. เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบเยียวยา โดยมีกระทรวงการคลังให้การสนับสนุน ซึ่งจะมีการออกมาตรการที่จะนำเงินกองทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขหนี้สินครูมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้ครูพึ่งพาตนเองได้ต่อไป (ภาณุ วงษ์ถาวรเรือง และนางศลิณี โมสิกะ, 2553) นันทรัตน์ จิโรภาส (2552) ได้ศึกษาภาวะหนี้สินของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ข้าราชการครูมีจำนวนหนี้สินมากกว่า 1,000,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 34.8 โดยกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ร้อยละ 39.1 และการศึกษาของ ดาว นามบัณฑิต (2542) ที่พบว่าแหล่งหนี้สินมาก 3 ลำดับ คือ (1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครู (2) ธนาคารของรัฐบาล (3) บุคคลทั่วไป

สำหรับสาเหตุของการเกิดหนี้ของข้าราชการครูนั้น มีผลการศึกษา ดังนี้

1) ผลการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2531: 62-63) พบว่า โดยทั่วไปแล้วครูประถมศึกษาไม่ใช่ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี พื้นฐานทางครอบครัวครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนที่มีฐานะดี เมื่อมาประกอบอาชีพครูในชนบท ครูจึงไม่มีโอกาสที่จะหารายได้พิเศษจากวิชาชีพได้ และพบว่าครูเป็นกลุ่มที่ต้องเสียภาษีสังคมค่อนข้างสูง เพราะมีบริบทเป็นทั้งสมาชิกขององค์กรรัฐและเป็นสมาชิกของชุมชน ทุกเดือนครูจะต้องถูกหักเงินเดือนเพื่อบริจาคให้แก่กิจกรรมต่างๆ ของวงการศึกษารัฐหรือราชการ พร้อมกันนั้นครูก็จะจ่ายเงินช่วยสำหรับสถานะของครู ซึ่งนับว่าสูงพอควรเมื่อเทียบกับเงินเดือนที่ได้รับ ผลตามมาก็คือครูทุกคนอยู่ในสภาวะรายได้ไม่พอกับรายจ่ายหรือถึงขั้นกู้หนี้ยืมสิน

2) ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สิน คือ (1) การนำเงินไปสร้างบ้าน และนิยมสร้างบ้านขนาดใหญ่ราคาแพง (2) การนำเงินไปลงทุน โดยไม่มีความรู้เพียงพอ (3) การใช้เครื่องอำนวยความสะดวก (รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ) (4) จำนวนผู้อยู่ในอุปการะมีมาก (5) การไม่ยึดมั่นในศาสนธรรมเรื่องอบายมุข เช่น การพนัน สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เป็นต้น (6) การยึดมั่นในประเพณีแบบเอาหน้า หมายถึง การเป็นเจ้าภาพร่วมในงานบวช งานกฐิน งานแต่งงาน เป็นต้น (7) ภาวะมีส่วนร่วมในงานสังคม เช่น งานแต่งงาน งานกฐิน งานบวช งานเลี้ยงสังสรรค์และการต้อนรับแขก เป็นต้น และ (8) การศึกษาต่อคือปฏิบัติตามสมัยนิยม (สุทธิสม ดังก้อง, 2536: 119-123)

3) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2539: 1-13) พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูมีหนี้มากขึ้น เกิดจากองค์ประกอบภายใน ได้แก่ จิตใจของข้าราชการครูไม่อาจควบคุมตนเองได้ หลงใหลกับระบบสังคมแบบ “บริโภคนิยม” โดยสาเหตุหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) ขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ไม่มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน (2) พยายามซื้อหาสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยเข้ามาใช้สอยทั้งที่ไม่จำเป็นเกินฐานะความเป็นอยู่ และ (3) ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องมือสื่อสาร

4) เป็นไปตามกระแสสังคมด้านวัตถุ ทำให้ข้าราชการครูก่อหนี้สิน ขณะที่ตนเองยังไม่มี ความพร้อม เช่น การซื้อบ้าน รถยนต์ เครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ มีแหล่งเงินกู้ที่ให้บริการหลาย แหล่ง ทำให้ข้าราชการครูขาดการประมาณตน (ดาว นามบัณฑิต, 2542: 61)

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู เพื่อให้ข้าราชการครูมีขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานในอันที่จะส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้ ดำเนินโครงการ “พัฒนาชีวิตครู” โดยลงนามในบันทึกข้อตกลงเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินของ ข้าราชการครู ตามโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครูระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและธนาคารออมสิน เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2542 โดย อริย์ บัวสุริยะ (2548: 75) ได้ประเมินโครงการพัฒนาชีวิตครู จังหวัด สมุทรสงคราม พบว่า ข้าราชการครู มีความรู้สึกพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการและการให้บริการของ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย โดยมีการออมทรัพย์ มีรายได้จาก อาชีพเสริมและมีวินัยทางการเงิน มีการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบ และอยู่อย่างแบบพอเพียง และ เสรี พงศ์พิศ (2554) ได้กล่าวไว้ในบทความ “กินเกินได้ ใช้จ่ายเกินมี หนี้สินครู” ว่า.... ครูและโรงเรียนตอบ ได้ใหม่ว่า ทำอย่างไร ครู นักเรียนในโรงเรียนนี้จะพึ่งตนเองได้และมีความสุข โรงเรียนเศรษฐกิจ พอเพียงเกี่ยวข้องกับหนี้สินของครูโดยตรง เพราะถ้าครูยังมีหนี้สินเป็นวุ่นวายหลักอยู่เช่นนี้ จะมี หัวใจและหัวสมองอะไร ไปทำเศรษฐกิจพอเพียงกับนักเรียน ครูพึ่งตนเองไม่ได้และไม่มีความสุข ไม่ สามารถทำให้เกิดโรงเรียนพอเพียงได้ ครูที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ วิถีให้คุณค่า ก็คง เวียนว่ายอยู่ในวิถีของการกินเกินได้ ใช้จ่ายเกินมีต่อไป ไม่รู้ว่าความพอดีนั้นหมายถึงทางสายกลางหรือมัจฉิ มาปฏิบัติ หนทางไปสู่ความเป็นอริยะ หนทางที่ถูกต้อง ขณะที่ เกษม วัฒนชัย (2552) กล่าวปาฐกถา หัวข้อ อยู่อย่างมั่นคง ดำรงความพอเพียง ตอนหนึ่งว่า ตั้งแต่สหประชาชาติ (UN) ได้นำตัวอย่าง บริษัท องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้แล้วประสบความสำเร็จ แปลเป็นภาษา อังกฤษ และเผยแพร่ไป 160 ประเทศ นั้น ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ นักวิชาการ จากต่างประเทศทั่วโลก หันมาทำการศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้ข้อสรุปพร้อมกันว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไป ด้วยกันได้ดีกับหลักเศรษฐศาสตร์ การแก้ไขปัญหาหนี้ครู รัฐบาลไม่ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ แต่กลับหาเงินทุนกู้ยืมให้แก่ครู ซึ่งเมื่อครูกู้ยืม ก็กลับมาเป็นหนี้ ทำให้ครูมีปัญหาหนี้สินไม่จบไม่สิ้น (คมชัดลึกออนไลน์: 2552)

มีผลการศึกษากการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ของ พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2552) พบว่า แนว ทางการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ครอบครัวข้าราชการครูต้องมีความประหยัด อดออม ไม่ฟุ่มเฟือย จ่ายอย่างรู้คุณค่า พออยู่พอกิน คำนึงถึงความมีเหตุผลในการใช้จ่ายและการลงทุน มีการดำเนินชีวิตโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การ มีภูมิปัญญาและการมีภูมิธรรม โดยเฉพาะการระมัดระวังในการใช้จ่าย ชื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน

และแบ่งปัน รวมทั้งมีการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบต่อครอบครัวโดยการออมเงิน การทำประกันชีวิต การเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

สมชัย เกื้อนวนษ์ (2553) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำหลักธรรมทางศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต แต่ใช้จ่ายเงินเกินรายได้ ในขณะที่เดียวกันมีการพิจารณาความคุ้มค่าปรึกษากันภายในครอบครัวก่อนตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการทุกครั้ง เมื่อเกิดปัญหาหนี้สินครอบครัวไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินหรือการจัดทำบัญชีครัวเรือน

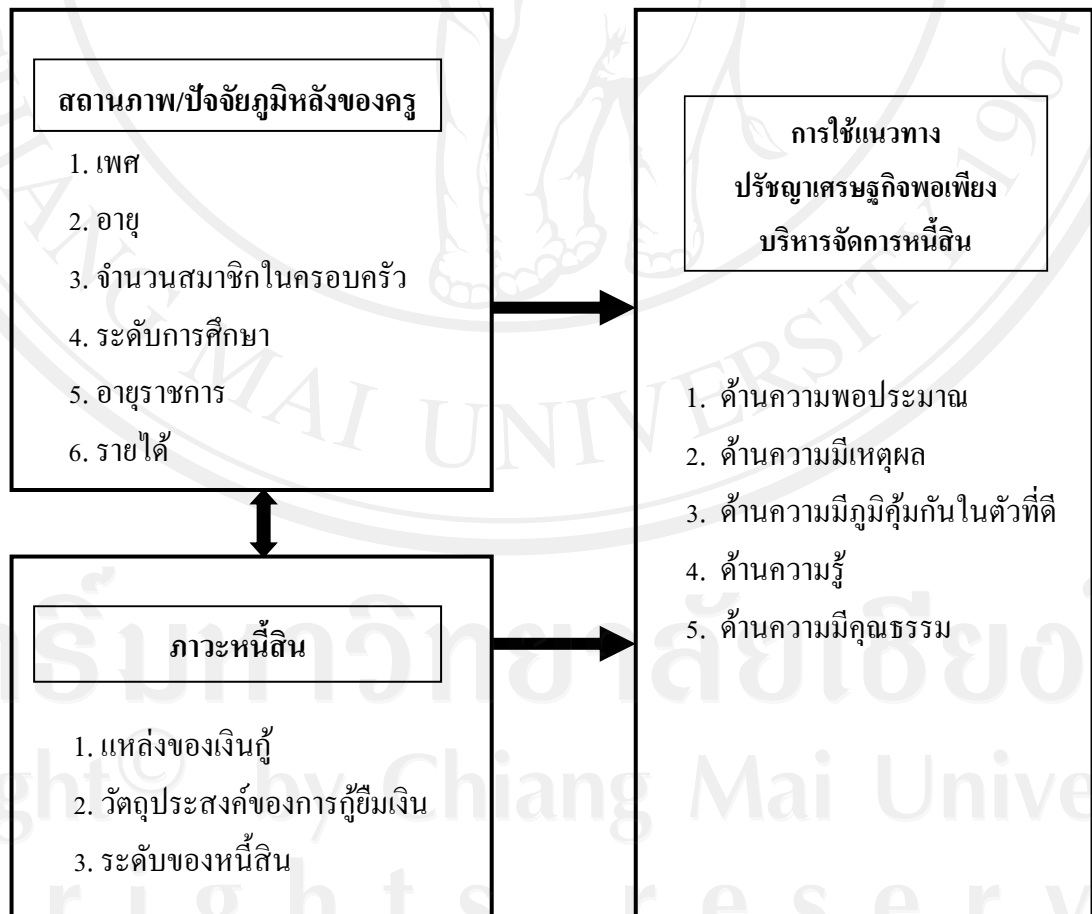
อัญญาวัฒน์ กิตติพลดีงาม (2554) พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการกองบิน 2 จังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะข้าราชการที่ใกล้ครบเกษียณที่มีเวลาในการผ่อนชำระเหลือน้อย ได้รับคำตอบสำคัญดังต่อไปนี้ (1) ความพอประมาณ ควรทำการวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการดำเนินชีวิตของกำลังพลและครอบครัว และนำมาพิจารณาระดับของความพอประมาณที่เหมาะสม (2) การมีเหตุผลควรวิเคราะห์โดยใช้หลัก SWOT ความพอประมาณ (3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ ด้านวัตถุ ต้องคำนึงถึงการมีหนี้สินน้อย เงินออมมาก ด้านสังคม ควรสร้างความรักความสามัคคีซึ่งกันและกัน ด้านวัฒนธรรมควรอาศัยเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อมควรมีการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้เป็นทุนธรรมชาติ (4) ด้านเงื่อนไขความรู้พบว่าการมีองค์ความรู้ในด้านต่างๆ จากการศึกษาทางวิชาการและประสบการณ์ สามารถบริหารจัดการกับองค์ความรู้และนำมาใช้ประโยชน์ได้ และควรใช้ความรู้ด้วยความระมัดระวังอย่างรอบคอบและไม่ประมาท (5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม พบว่าควรมีการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต รวมทั้งใช้คุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจ

ทวี บุญยเกตุ (2554) อ้างใน นรินทร์ สกุนา (2554: 13) กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่ไม่เคยต้องขอความช่วยเหลือจากใคร เพราะสามารถจัดการกับหนี้สินของตนได้ ครูที่มีหนี้สินน่าจะเชื่อมั่นในความสามารถที่จะจ่ายหนี้ได้ เพราะโดยจรรยาบรรณและสามัญสำนึกแล้ว เชื่อมั่นว่าครูพร้อมรับผิดชอบสิ่งที่ตัวเองทำ ไม่คิดโยนภาระให้กับผู้อื่น และสาเหตุที่ต้องเป็นหนี้ มีทั้งนำเงินไปส่งลูกเรียน ส่งตัวเองเรียน ปลูกสร้างบ้าน ซื้อรถยนต์ไว้ใช้ตามสมควรแก่ฐานะ อีกทั้งรถยนต์ที่ครูมี ยังใช้พาเด็กนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการไม่ต้องมาแก้ไขปัญหานี้สินให้กับครู แต่ช่วยกำกับติดตามนโยบายไม่ให้มีผู้แสวงหาผลประโยชน์จากครู อย่างไม่เป็นธรรม ควรเข้ามาดูหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อทำธุรกิจกับครู ทั้งนำเงินของครูมาให้กู้แล้วคิดดอกเบี้ยสูงๆ การแบ่งปันกำไรให้แก่คณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมากเกินไปเหตุหรือให้ผลประโยชน์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการเงินกู้ต่างๆ ของครูมากจนต้องผลักภาระรับผิดชอบนั้นมาให้ครู

2.5 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษาในพื้นที่อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยไว้คือ

- 1) ภาวะหนี้สิน เป็นการศึกษาภาวะหนี้สิน วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน ระดับของหนี้สิน และแหล่งของเงินกู้
- 2) การใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษาในพื้นที่อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินทั้ง 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ (1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังในการใช้ความรู้ (2) เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความมีสติปัญญา
- 3) สามารถสรุปกรอบแนวคิดเป็นภาพ ดังนี้

รูป 2.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย